

Ulni temperaturat e klimës!

*Autor:
Denis Tomopullor*

MANUALI:

Ulni temperaturat e klimës

1. Përbjatja e kapitullit me filmin	2-3
2. Korrelacionet standarde	4
3. Plani mësimor për ndryshimin e klimës	5-7
4. Pasqyra e pyetjeve dhe përgjigjeve	8-13
5. Kartat Flesh	14-19
6. Faqe për t'u ngjyrosur	20-24
7. Tekstet dhe notat e këngëve	25-36
8. Fjalëkryqi i Sajmonit	37
9. Tetë mënyra me Pepon	38
10. Receta e kap-kekut të Suzit (nga filmi)	39-40
11. Hapat e ftohjes së klimës	41-45

© Cool The Climate

Përbajtja e episodeve

Episodi 1 – Njohja e personazheve dhe ngrohja globale

Aktivitetet njerëzore mund të kenë pasoja pozitive dhe negative për mjedisin dhe klimën.

Episodi 2 - Bora e Kilimanxharos dhe një përbledhje e përgjithshme

Për shkak të aktiviteteve njerëzore, Toka po nxehet gjithnjë e më shumë (ngrohja globale), duke prishur ekuilibrin e sistemeve të Tokës, duke përfshirë edhe shkrirjen e akullnajave.

Episodi 3 - Karburantet fosile dhe efekti i kopshtit të qelqtë

Dioksidi i karbonit lëshohet në ajër kur digjen karburantet fosile, për shembull kur një makinë përdor benzinë. Nxehtësia nga dielli mbetet e bllokuar në atmosferën e Tokës për shkak të dioksidit të karbonit, dhe ky quhet efekti i kopshtit të qelqtë.

Episodi 4 - Sa i fortë është metani

Metani lëshohet në ajër nga kafshët: kopetë e mëdha të lopëve prodhojnë shumë pleh dhe gaz metani. Ky gaz i metanit kontribuojnë gjithashtu në efektin e kopshtit të qelqtë. Sidoqoftë, gazi i metanit gjithashtu mund të shndërrohet edhe në energji elektrike.

Episodi 5 - Ndryshimi i klimës dhe njerëzit

Ndryshimi i klimës i prek sistemet ekologjike në të gjithë botën. Këto efekte janë të ndryshme dhe mund të janë shumë të dëmshme. Në disa pjesë të botës, për shembull, ka stuhi të mëdha, dhe në të tjera, thatësira të mëdha. Ndryshimi i klimës ndikon në bujqësi, prodhimin e kulturave bujqësore dhe në mirëqenien e komuniteteve.

Episodi 6 - Ndryshimi i klimës dhe kafshët (zinxhiri i ushqimit)

Ndryshimi i klimës gjithashtu mund të prishë zinxhirët ushqimorë dhe të çojë në zhdukjen e kafshëve, gjë që nga ana tjetër ndikon në furnizimin e ushqimit të njerëzve.

Autore e faqeve 2-19 është Kerol L. Malnor, një mësuese filloreje dhe autore e udhëzuesit për mësuesit: "Nga i dimë ato që dimë rreth ndryshimit të klimës" dhe librave dhe manualëve të tjerë të mësuesve për punën me nxënësit. www.naturebookforkids.com

Përbajtja e episodeve të filmit

Episodi 7 - Gjurmët e karbonit dhe burimet e tyre

Sasia e dioksidit të karbonit që një person krijon quhet "gjurmë e karbonit" të tij ose të saj.

Episodi 8 - Një nga një, nga toni në ton (përgjegjësia)

Njerëzit mund të zvogëlojnë gjurmën e karbonit që krijojnë (dhe kështu të ndihmojnë në ndalimin e ngrohjes globale dhe ndryshimin e klimës) me aktivitetet e përditshme që ata bëjnë.

Episodi 9 - Blerja e produkteve të riciklueshme

Si një nga përzgjedhjet ekologjike, njerëzit mund të blejnë produkte që janë me efikasitet energjik dhe të riciklueshëme për të zvogëluar gjurmën e tyre të karbonit.

Episodi 10 - Pse jeshilja është KAQ e rëndësishme për të ardhmen tonë

Praktikimi i rregullit të trefishtë (zvogëloni, ripërdorni dhe ricikloni) ndihmon në zvogëlimin e gjurmës së karbonit. E ardhmja që mund të krijohet nëse nuk bëjmë përzgjedhje ekologjike do të jetë shumë e dëmshme si për kafshët ashtu edhe për njerëzit.

Episodi 11 - Rregulli i trefishtë dhe kompostimi

Mënyra të tjera për të zvogëluar gjurmën e karbonit janë: përdorimi i pajisjeve shtëpiake me efikasitet energetik, përdorimi më i paktë i makinave ose përdorimi i makinave që e djegin karburantin në mënyrë efikase, blerjen e prodhimeve të kultivuara në shtëpi ose në kopësht, konsumimi më pak i mishit dhe produkteve të qumështit (shiko listën plotësuese në fund të manualit).

Episodi 12 - Energjia e gjelbër dhe neutralizuesit e karbonit

Pasi njerëzit kanë bërë gjithçka që munden për të zvogëluar gjurmën e tyre të karbonit, ata mund të sigurojnë neutralizues të karbonit që neutralizojnë karbonin që krijojmë. Pra, nëse gjurma juaj e karbonit është katër ton karboni në vit, ne japim para për mbjell-jen dhe mbrojtjen e pemëve në pyjet e shiut (një pemë në jetën e saj mund të thithë një ton karboni). Nëse ndihmoni në largimin e më shumë karbonit nga atmosfera sesa kontribuoni, atëherë ndihmoni në freskimin ose uljen e temperaturave të klimës.

Korrelacionet standarde

STANDARDET SHKENCORE NGA BREZAT QË VIJNË

Idetë kryesore disiplinore

Klasat K-2

Shkenca e Tokës

ESS2.D: Koha dhe klima

ESS3.A: Burimet natyrore

ESS3.C: Ndikimi i njeriut në sistemet e tokës

Fizikë

PS3.B: Ruajta e energjisë dhe transmetimi i energjisë

Inxhinieri, teknologji dhe zbatimi i shkencës

ETS1.A: Përcaktimi dhe identifikimi i problemeve inxhinierike

LS2.A: Ndërlidhjet në ekosistemet

Klasat 3 deri 5

Shkenca e Tokës

ESS2A: Materialet dhe sistemet në Tokë

ESS2D: Koha dhe klima

ESS2C: Roli i ujit në proceset sipërfaqësore të tokës

ESS2D: Koha dhe klima

ESS3.A: Burimet natyrore

ESS3.C: Ndikimi i njeriut në sistemet e tokës

Shkencat e Jetës

LS2.A: Ndërvarësia në ekosistemet

Klasat 6 deri 8 (shkolla e mesme)

Shkenca e Tokës

ESS2A: Materialet dhe sistemet në Tokë

ESS2C: Roli i ujit në proceset sipërfaqësore të tokës

ESS2D: Koha dhe klima

ESS3C: Ndikimi i njeriut në sistemet e tokës

ESS3D: Ndryshimi global i klimës

Shkencat e Jetës

LS1.C: Organizimi i materies dhe rrjedhës së energjisë në organizmat e gjallë

koncepte të përbashkëta (K-8)

Tendencat

Shkaku dhe pasoja

Energjia dhe materia

Sistemet dhe modelimi i sistemeve

Stabiliteti dhe ndryshimi

Ndikimi i shkencës, inxhinierisë dhe teknologjisë në shoqëri dhe në natyrë

BËRTHAMA E PËRBASHKËT

Artet - gjuha angleze

Të folurit dhe të dëgjuarit: Të kuptuarit dhe bashkëpunimi
K.2, 1.2, 2.2, 3.2, 4.2, 5.2, 6.2, 7.2, 8.2

4

Planet e mësimit për ndryshimin e klimës

Klasa: Mund të përshtatet për fëmijët në klasat K-4

Synimet: Pas shikimit dhe diskutimit të videos:

- Nxënësit do të kuptojnë disa nga shkaqet dhe pasojat e ndryshimit të klimës dhe koncepteve të ngjashme
- Nxënësit do të kuptojnë konceptin e "gjurmës së karbonit" dhe do të njojin disa strategji për zvogëlimin e tij

Koha: 30 minuta për të parë videoon dhe 30 minuta diskutim. Kohë shtesë në orë për aktivitete shtesë.

Materialet: Filmi, materialet dhe lojë me memorie ose kujtesës (sipas dëshirës).

Përgatitja e mësuesit: Kopjet e Pyetjeve për shqyrtim, një për secilin grup. Bëni grupe të kartave flesh, një për secilin grup.

Informacion hyrës: Lexoni sqarimet e mëposhtme të marra nga udhëzuesi i mësuesit Nga i dimë ato që dimë për klimën që ndryshon:

- **Cili është ndryshimi midis motit dhe klimës?**

Dallimi është se si të matet koha apo moti. Termi "mot" i referohet gjendjeve të atmosferës në një periudhë të shkurtër kohe. Termi "klimë" i referohet kushteve mesatare të motit për një rajon dhe periudhë të caktuar, zakonisht mbi 30 vjet. Elementët klimatikë janë temperatura, reshjet, lagështia, shpejtësia e erës dhe kushtet e tjera të motit.

- **Cili është ndryshimi midis ndryshimit të klimës dhe ngrohjes globale?**

Termi "ndryshim i klimës" i referohet ndryshimit të një prej elementeve të klimës. Elementi i klimës që tani tërheq më shumë vëmendjen është temperatura. Shkencëtarët pajtohen që temperatura mesatare në Tokë është rritur me rrëth 1.7 gradë Celcius që nga viti 1880.

Ndërsa disa rajone të Tokës janë në të vërtetë duke u ftohur dhe të tjerët po përjetojnë pak ndryshime, prirja e përgjithshme e të gjithë planetit është një prirja e ngrohjes. Ky trend i ndryshimit të klimës quhet "ngrohje globale". Toka ka kaluar nëpër periudha apo tendenca të ngrohjes dhe ftohjes gjatë miliona viteve, por ajo që e bën këtë trend të ndryshëm është intensiteti me të cilin kjo ndodh dhe shkaktohet nga njerëzit.

- **Çfarë nënkuftojmë me neutralizimin e karbonit?**

Neutralizimi i karbonit ekuilibron karbonin e lëshuar në ajër nga çdo person ose kompani. Një neutralizim i tillë zakonisht përfshin projekte të energjisë së rinovueshme, efikasitet të energjisë dhe projekteve të ripyllëzimit. Për shembull, ju mund të blini neutralizues të karbonit, duke i mbrojtur nga prerja pemët në pyjet e shiut dhe ato do të jenë në gjendje të largojnë dioksidin e karbonit nga ajri.

Planet e mësimit për ndryshimin e klimës

Hyrje

- Bëni një listë të ideve për informacionin mbi atë që nxënësit tanë e dinë tashmë për ndryshimin e klimës.
- Bëni edhe një listë tjetër të ideve me pyetje që mund të kemi në lidhje me ndryshimin e klimës.

Shikoni filmin

- Bëni një prezantim filmi - shpjegoni se këto janë kafshë imagjinare në strip që jetojnë në Afrikë. Këto kafshë mësojnë për ndryshimin e klimës dhe mund të kenë përgjigje për disa nga pyetjet e nxënësve.
- Shkruani emrat e personazheve kryesorë në tabelë: zogu Pepo, miu Bobi, hyjnesha e kristaltë Suze dhe hipopotami Sajmon.
- Trego 12 episodet (koha totale: 28: 2548).

Aktivitetet e propozuara

1. Diskutoni për karakterin e secilit prej personazheve kryesorë dhe aftësive të tyre të veçanta

- Zogu Pepo është shumë i shqetësuar për ndryshimin e klimës dhe po përdor laptopin e tij për tu informuar
- Miu Bobi në fillim nuk kujdesej fare për ndryshimin e klimës, por më pas mendoi se si kjo mund të ndikojë tek ai dhe minjtë e tjerë.
- Hyjnesha e kristaltë Suze i mban të gjithë në rresht dhe përdor magjinë, por magjia e saj nuk mund ta zgjidhë problemin e ndryshimeve klimatike.
- Hipopotami Simon është mik me të gjithë dhe vjen një ide "një nga një, ton për ton" si një mënyrë për të zvogëluar gjurmën e karbonit të të gjithë të tjerëve.

1. Pyetje për shqyrtim

Për nxënësit më të vegjël:

Parashtroni pyetje që do të jenë më të përshtatshme për nxënësit Tuaj. Kur diskutoni për përgjigjet, bëni dallimin midis aspekteve imagjinare të personazheve në strip dhe informacionit aktual shkencor. Nëse ka fjalë të reja, shpjegojini ato nxënësve.

Për nxënësit më të rritur:

Ndani nxënësit në grupe të vogla dhe jepini secilit grup materialin - Pyetje për shqyrtim. Jepini secilit grup kohë për t'u përgjigjur pyetjeve. Pastaj uluni së bashku si një klasë dhe diskutoni përgjigjet e sakta. Nëse ka kohë, shikoni edhe një herë episodet dhe diskutoni për përgjigjet.

Pyetje shtesë për t'u shqyrtuar:

Episodi 1: Gjeni në hartë Malin Kilimanxharo.

Episodi 5: Gjeni në hartë vendet ku njerëzit preken nga ndryshimet klimatike

Episodi 6: Shqyrtoni edhe zinxhirë të tjerë të ushqimit.

Planet e mësimit për ndryshimet klimatike

3. Pasurimi i fjalorit

Për nxënësit më të rritur:

Ndani në çifte nxënësit. Jepini seclit çift nga një komplet flesh lettrash dhe parashtron pyetje njëri-tjetrit në lidhje me termat dhe përkufizimet.

4. Ndërrmerni veprime

Pyetni nxënësit se cilat aktivitete janë duke bërë tashmë për të ndihmuar në parandalimin e ndryshimeve klimatike. Bëni një listë të aktiviteteve të tyre. Krijoni një listë të dytë me idetë e aktiviteteve që ata dëshirojnë të ndërmarrin. Stimuloni idetë duke shkëmbyer konceptet e përfshira në "Hapat e ftohjes së klimës" të dhënë në fund të këtij udhëzuesi. Nëse është e përshtatshme, zgjidhni një ose disa gjëra për të cilat do të punoni së bashku si klasë.

Përfundimi i mësimit

1. Kushtoini vëmendje listës së pyetjeve që fëmijët parashtronë para se të shikojnë filmin vizatimor dhe verifikoni cilat pyetje u përgjigjën.
2. Nëse në filmin vizatimor nuk u jepet përgjigje disa pyetjeve, siguroni burime për të marrë përgjigjet. Informacione shtesë mund të gjenden në www.cooltheclimate.com

Aktivitete plotësuese

Për të gjitha moshat:

Dëgjoni dhe këndoni këngët nga filmi dhe diskutoni rreth përbajtjes të tekstit. Përdorni MP3 ose kitarë (shiko pjesën 25-36). Organizoni shitje të produkteve të furrës dhe përdorni recetën e kap-kekut të Suzes me mollë dhe banane (recetë në faqet 39-40).

Për nxënësit më të vegjël:

Faqe për të ngjyrosur

Për nxënësit më të rritur:

Zgjidhni fjalëkryqin e Sajmonit

Kérkoni fjalë së bashku me Pepon

Pyetje për shqyrtim – ndryshimet klimatike

Episodi 1

Pyetje: Si ndryshon dëbora në malet e Kilimanxharos në fotografitë e stripit?

Pyetje: Çfarë do të ndodhë nëse secili në botë i hedh plehërat në tokë, siç bënte Bobi?

Pyetje: Pse kafshët ngjiten deri në majën e malit hipur mbi hipototam dhe jo me automjete?

Episodi 2

Pyetje: Pse zhduken akullnajat në male?

Pyetje: Çfarë propozon zogu Pepo për të penguar shkrirjen?

Episodi 3

Pyetje: Çfarë janë derivatet fosile?

Pyetje: Cili gaz çlirohet kur digjen derivatet fosile?

Pyetje: Si kontribuon ky gaz në ngrohjen globale?
Ky quhet efekti i _____?

Episodi 4:

Pyetje: Çfarë gazi lëshojnë lopët kur lëshojnë bajga, kur nxjerrin gazra ose gur gromësijnë?

Pyetje: Si kontribuon ky gaz në ngrohjen globale?

Pyetje: Si mund tē përdoret ky gaz në mënyrë pozitive?

Pyetje: Si mund tē ndihmojë konsumimi më i paktë i mishit në uljen e ndryshimit të klimës?

Episodi 5:

Pyetje: Cilat janë disa nga mënyrat që ndryshimet klimatike ndikojnë në mjedisin e jetesës dhe njerëzit në mbarë botën?

Episodi 6:

Pyetje: Çfarë është një zinxhir ushqimi?

Pyetje: Cilat bimë dhe kafshë janë pjesë e zinxhirit ushqimor të ariut polar?

Pyetje: Si mundet tē çregullojnë zinxhirin ushqimor ndryshimet klimatike?

Episodi 7:

Pyetje: Nëse magjia nuk mund të parandalojë ndryshimin e klimës, çfarë mund ta bëjë atë?

Pyetje: Mesatarisht, sa dioksid karboni lëshon çdo person në ajër çdo vit? (Sasia mesatare për SHBA-në). Për sa hipopotamë është e barabartë kjo sasi dioksidi karboni?

Pyetje: Çfarë është gjurma e karboni?

Pyetje: Nga çfarë përbëhen gjurmët tuaja të karbonit?

Episodi 8:

Pyetje: Çfarë nënkupton "një nga një, ton për ton"?

Pyetje: A ka secili prej nesh gjurmë të njëjtë karboni? Pse? Ose pse jo?

Episodi 9:

Pyetje: Pse Pepo dhe miqtë e tij shkuan në dyqan? Çfarë blenë?

Pyetje: Çfarë do të ndodhë me disa kafshë nëse vazhdon ndryshimi i klimës?

Episodi 10:

Pyetje: Cilat janë tre shembuj të riciklimit, zvogëlimit dhe ripërdorimit të përditshëm?

Pyetje: Cili aparat elektroshtëpiak ka një yll energjje?

Episodi 11:

Pyetje: Cilat janë disa nga zgjedhjet që personazhet bënë për të zvogëluar gjurmën e tyre të karbonit dhe metanit?

Pyetje: Sa dioksid karboni largon një pemë mesatarisht nga ajri gjatë jetëgjatësisë së saj?

Episodi 12:

Pyetje: Çfarë është neutralizimi i karbonit?

Pyetje: Pse Suze dhe ekipi i saj organizuan një shitje të produkteve të furrës për ndryshimin e klimës?

Pyetje: Cilat gjëra mund të bëni çdo ditë për të parandaluar ndryshimin e klimës?

Përgjigju pyetjeve

Episodi 1:

Përgjigje: Ka më pak dëborë në fotografinë e vitiit 2000 sesa ajo e vitiit 1993.

Përgjigje: I gjithë planeti do të jetë i mbuluar me mbeturina.

Përgjigje: Ata nuk shkojnë me makinë sepse karburantet fosile që prodhojnë automjetet kontribuojnë në ngrohjen globale.

Episodi 2:

Përgjigje: Sepse ngrohja globale po shkrin dëborën dhe akullin e tyre.

Përgjigje: Ne mund të përdorim energji të rinovueshme, siç janë panelet diellore.

Episodi 3:

Përgjigje: Karburantet fosile, si qymyri dhe nafta, krijohen nga lëndë organike nga dekompozimi i bimëve dhe kafshëve që kanë vdekur miliona vjet më parë.

Përgjigje: Dioksidi i karbonit lëshohet duke djegur lëndë djegëse fosile.

Përgjigje: E bllokon nxehtësinë nga dielli dhe kjo çon në ngrohjen globale. Ky quhet efekti i kopshtit të qelqtë.

Episodi 4:

Përgjigje: Ata lëshojnë metan.

Përgjigje: Metani e bllokon nxehtësinë nga dielli, ashtu si dioksidi i karbonit.

Përgjigje: Metani mund të përdoret për të gjeneruar energji elektrike.

Përgjigje: Të hash më pak mish do të thotë të prodhosh më pak metan, duke ndikuar kështu në uljen e ngrohjes globale dhe ndryshimit të klimës.

Episodi 5:

Përgjigje: Ndryshimi i klimës prek botën dhe njerëzit në shumë mënyra: shkatërron fermat dhe kulturat bujqësore (si domatet, grurin dhe orizin), ndikon negativisht në jetesën e fermerëve, than lumenj, çon në më shumë zjarre pyjore, thatësira, stuhi të mëdha, përblytje dhe fatkeqësi të tjera natyrore, siç janë valët e nxehtësisë, të cilat çojnë në goditje të nxehtësisë tek njerëzit.

Episodi 6:

Përgjigje: Zinxhiri ushqimor është një seri bimësh dhe kafshësh që varen nga njëri-tjetri për ushqim: njëri nga organizmat ha organizmin më të ulët, dhe hahet nga organizmi më i lartë.

Përgjigje: Zinxhiri ushqimor i ariut polar përbëhet nga planktonë, që është Ushqim për peshqit, i cili më pas është ushqim për foka, të cilat më pas janë ushqim për arinjtë polarë.

Përgjigje: Ndryshimi i klimës çon në një ndryshim në mjedisin jetësor që vret disa nga bimët dhe kafshët që kafshët e tjera kanë nevojë për të mbijetuar. Çdo kafshë ose bimë përbën një lidhje të veçantë - në mënyrë që kur dikush prej tyre të vdesë, kafsha që varet prej saj vdes me të, "duke prishur kështu zinxhirin ushqimor".

Episodi 7:

Përgjigje: Veprimet tona mund të ndihmojnë në parandalimin e ndryshimit të klimës.

Përgjigje: Mesatarisht, një person (në SHBA) kontribuon me 20 tonë dioksid karboni në ajër çdo vit.

Kjo është e barabartë me 10 hipopotamë (një hipopotam i rritur mund të peshojë rreth dy tonë).

Përgjigje: Gjurmët e karbonit janë sasia e dioksidit të karbonit që një person prodhon gjatë një viti.

Përgjigje: Gjurma juaj e karbonit kriohet kur përdorni gjëra ose bëni aktivitete me të cilat digjen lëndë djegëse fosile dhe lëshojnë dioksid karboni. Këto përfshihen udhëtimet, ushqimi, rekrekacioni, shtëpia, arsimi dhe veshja.

Episodi 8:

Përgjigje: "Një nga një, ton për ton" nënkupton që secili person, me zgjedhjen e tij të veprimeve dhe aktiviteteve, mund të kontribuojë në uljen e dioksidit të karbonit, i cili nga ana tjetër ndihmon në parandalimin e ndryshimit të klimës.

Përgjigje: Njerëzit kanë gjurmë të ndryshme të karbonit sepse bëjnë aktivitete që kriojnë sasi të ndryshme të dioksidit të karbonit. Ata që udhëtojnë me autobus kriojnë më pak karbon se sa ata që udhëtojnë me makinë.

Episodi 9:

Përgjigje: Kafshët shkuan në dyqan për të blerë gjëra që do t'i ndihmojnë ata të zvogëlojnë gjurmët e tyre të karbonit dhe metanit. Ata blenë llamba për kursimin e energjisë, produkte ekologjike dhe të ricikluar, kosh mbeturinash dhe krimba.

Përgjigje: Disa kafshë do të zhduken.

Episodi 10:

Përgjigje: Ulje: fikni llambat për të zvogëluar konsumin e energjisë. Ripërdorni: zvogëloni sasinë e mbeturinave duke sjellë kutinë tuaj të të ushqimit që mund ta përdorni disa herë. Riciklimi: Hidhni letra, shishe, kanaçe dhe karton në koshin e riciklimit.

Përgjigje: Kjo pajisje elektroshtëpiake ka efikasitet të lartë energetik.

Episodi 11:

Përgjigje: Disa nga këto aktivitete do të ishin blerja e një automjeti hibrid ose elektrik, hipja në autobus, çiklizmi, konsumi më i paktë i mishit, kompostimi, mbjellja e një kopshti, mbjellja e një peme dhe përdorimi i energjisë të rinovueshme, energjia e gjelbër, siç janë panelet diellore.

Përgjigje: Një pemë në jetën e saj largon një ton dioksid karboni nga ajri.

Episodi 12:

Përgjigje: Neutralizimi i karboni bën ekuilibrimin e dioksidit të karbonit që kriojmë. Për shembull, ne mund të paguajmë për të mbrojtur pyllin e shiut dhe prerjen e tyre ose pagimin e mbjelljes së pemëve të reja që më pas thithin dioksidin tonë të karbonit.

Përgjigje: Ata organizuan shitje të produkteve të furrës për të fituar para për të paguar neutralizimin e tyre të karbonit dhe për të paguar më shumë se sa pjesëmarrja e tyre për të ndihmuar në ftohjen e klimës.

Ngrohja globale

Është rritja e përgjithshme e temperaturës së atmosferës në planentin Tokë.

Optimist

Person i cili shikon anën pozitive në situata

Pasojë

Rezultat i ndonjë aktiviteti.

Bioderivat

Lëndë djegëse, ose derivat i prodhuar nga materie organike, siç është misri ose plehu organik.

Derivat fossil

Derivat, siç është nafta ose karboni, që prodhohet nga mbetjet e gjallesave që kanë vdekur para shumë vitesh.

Dioksid karboni

Gaz i gelqëtë i cili lëshohet me djegien e derivateve fosile.

Fjalor

Plankton

Gjallesa të vogla që jetojnë në oqean dhe janë ushqim për peshqit dhe kafshë të tjera

Zinxhir ushqimor

Seri bimësh dhe kafshësh që varen nga njëri-tjetri për ushqim

Gjurmë dioksidit

Sasia e dioksidit të karbonit që një person prodhon gjatë një viti.

Efekti i kopshtit të gelqtë

Ngrohja e Tokës e shkaktuar nga nxehësia diellore që mbetet e bllokuar për shkak të dioksidit të karbonit dhe metanit në atmosferë.

Metan

Gaz në atmosferë që kontribuon në efektin e kopshtit të gelqtë. Lëshohet kur kafshët nxjerrin jashtëqitjen, gazrat ose kur gromësijnë.

Ndryshime të klimës

Ndryshim i konsiderueshmë i kushteve kohore gjatë viteve.

Fjalar

Llampa që
kursejné
energji

Llampa kompakte
floreshente që...

Ulje

Diçka të përdoret më pak.

Ripërdor

Diçka të ripërdoret.

Reciklo

Aparat
elektroshtëpiak
me yll
energjie

Neutralizim
i dioksidit

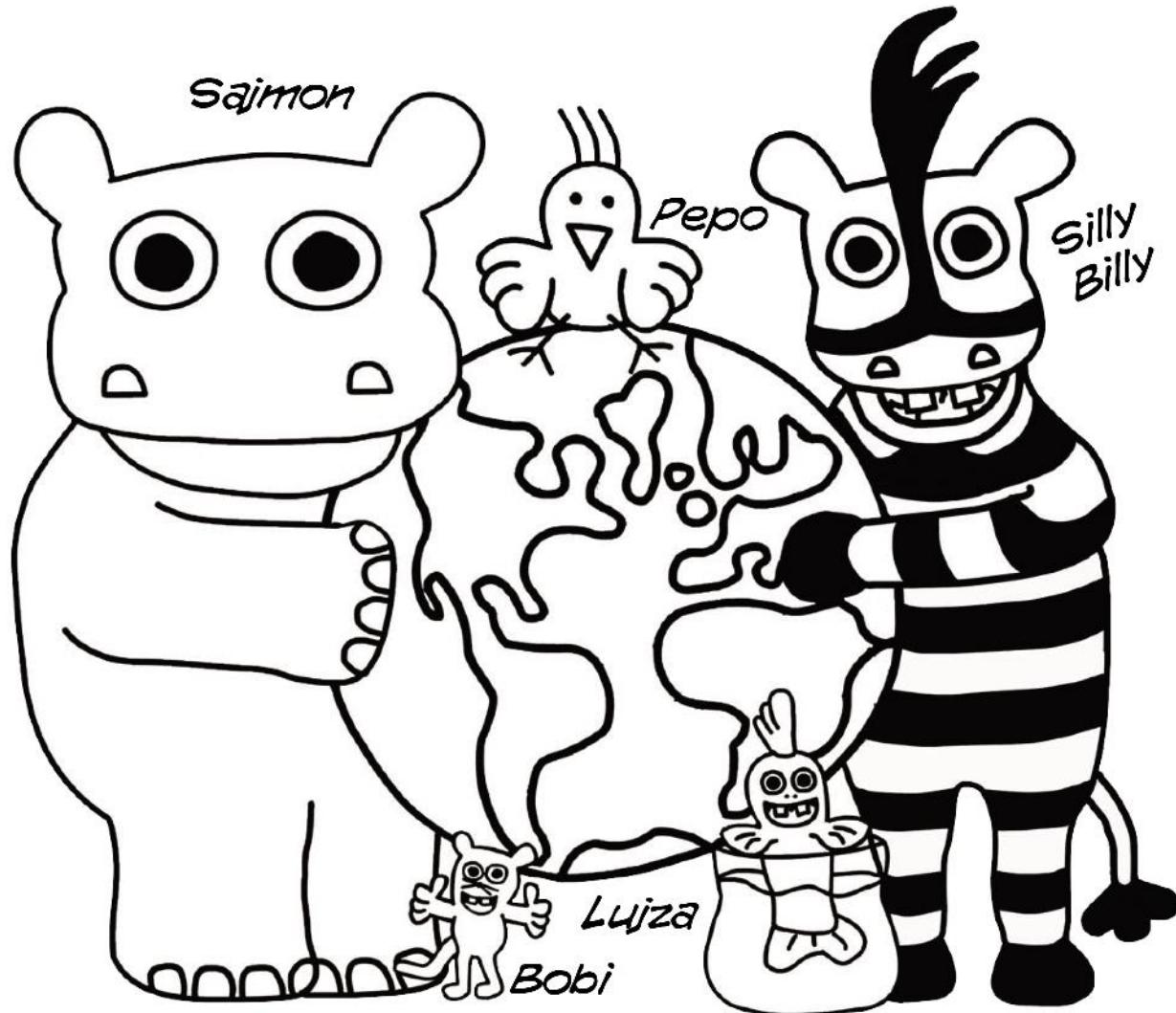
Mbeturinat të përdoren
për diçka që mundet të
ripërdoret.

Pajisja elektroshtëpiake
me efikasitet energetik
ka një logo të certifikuar.
Shembuj të pajisjeve të
tilla janë sobat, frigoriferët,
pjatalarëset, makinat larëse
dhe tharëse.

Një projekt ose aktivitet,
siç janë mullinjtë e erës
ose ripyllëzimi që ekuilibron
gjurmët e karbonit të
njerëzve.

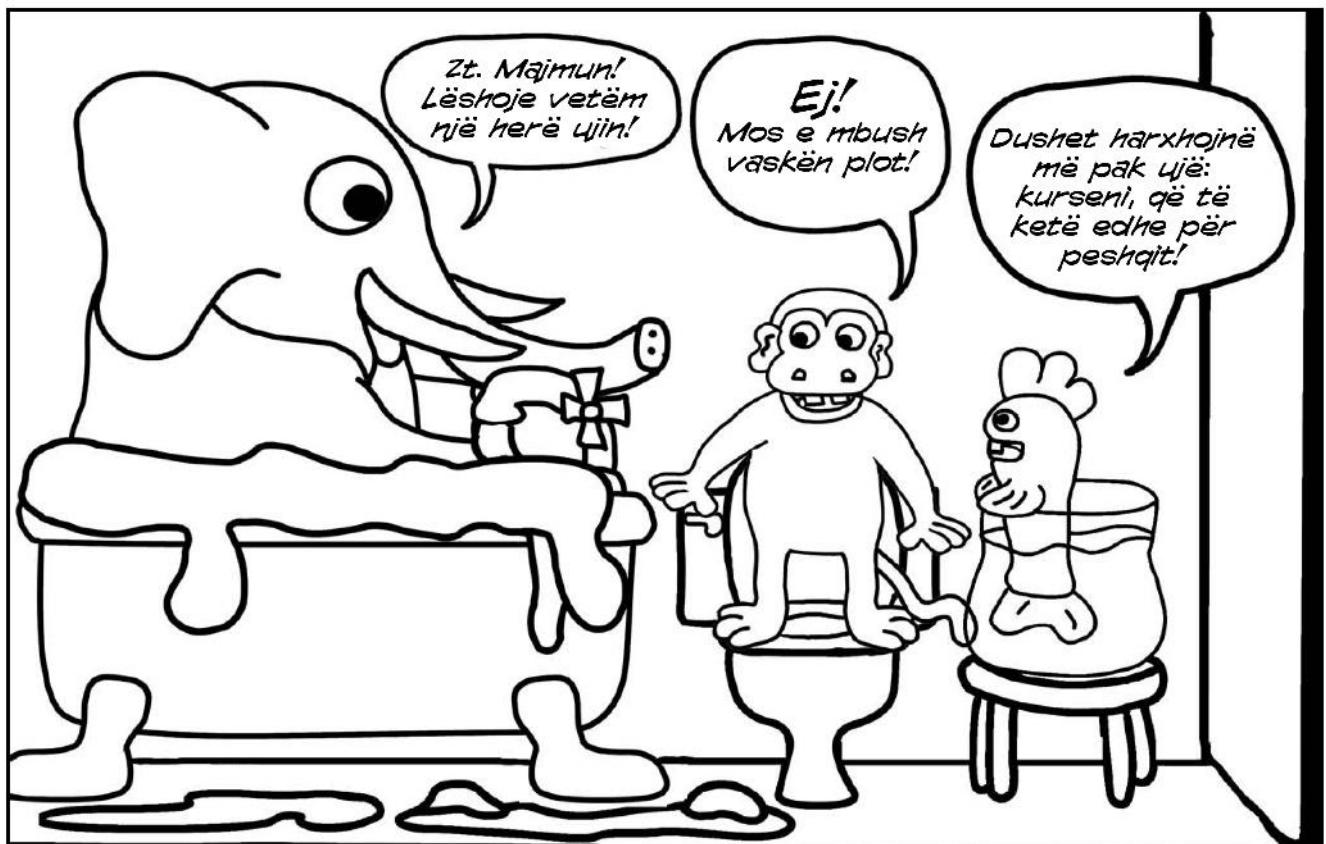
Autore: Kerol L. Malnor, mësuese filliare dhe autore e udhëzuesit përmes mësuesit: "Nga e dimë
atë që dimë përmes ndryshimin e klimës" dhe librave dhe manualëve të tjera përmes
përpunën në klasë. www.naturebookforkids.com

Ngjyrosje dhe kursimi i energjisë së bashku me

dhe me shokët e tjerë nga
cooltheclimate.com

autor: Denis Tomopoulos

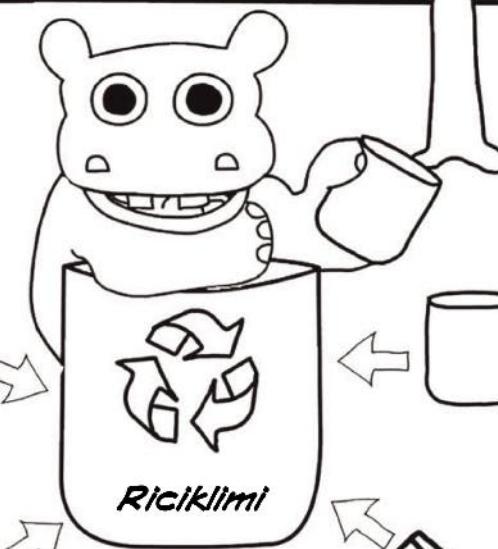

Qese letre dhe plastike

Nga një permë që është 15 vjeç, mund të bëhen vetëm 700 qese letre. Qeset plastike bëhen nga nafta ose gaz i natyror, të cilat janë forma të energjisë jo të rinasueshme. Duhet shumë energji shtesë për të prodhuar një qese letre ose një qese plastike. Sa më shumë i riciklojmë dhe i ripërdorim ato, aq më shumë energji kursejme.

Shishe

Kanaçe

Për prodhimin e kanaçeve të ricikluara të aluminit përdoret 90% më pak energji sesa prodhimin e tyre nga e para. Me energjinë e kursyer në riciklim mund të shikojmë televizion për tre orë!

Për të prodhuar një shishe ajo duhet të ngrohet në 2.500 gradë! Por për prodhimin e shishevë të qelqit të ricikluar harxhotet 32% më pak energji. Energji e kursyer nga një shishe e ricikluar do të lejojë që një llambë prej 60 vatësh të ndriçojë për katër orë!

Aktivitetet tona të vogla mund të bëjnë një ndryshim të madh!

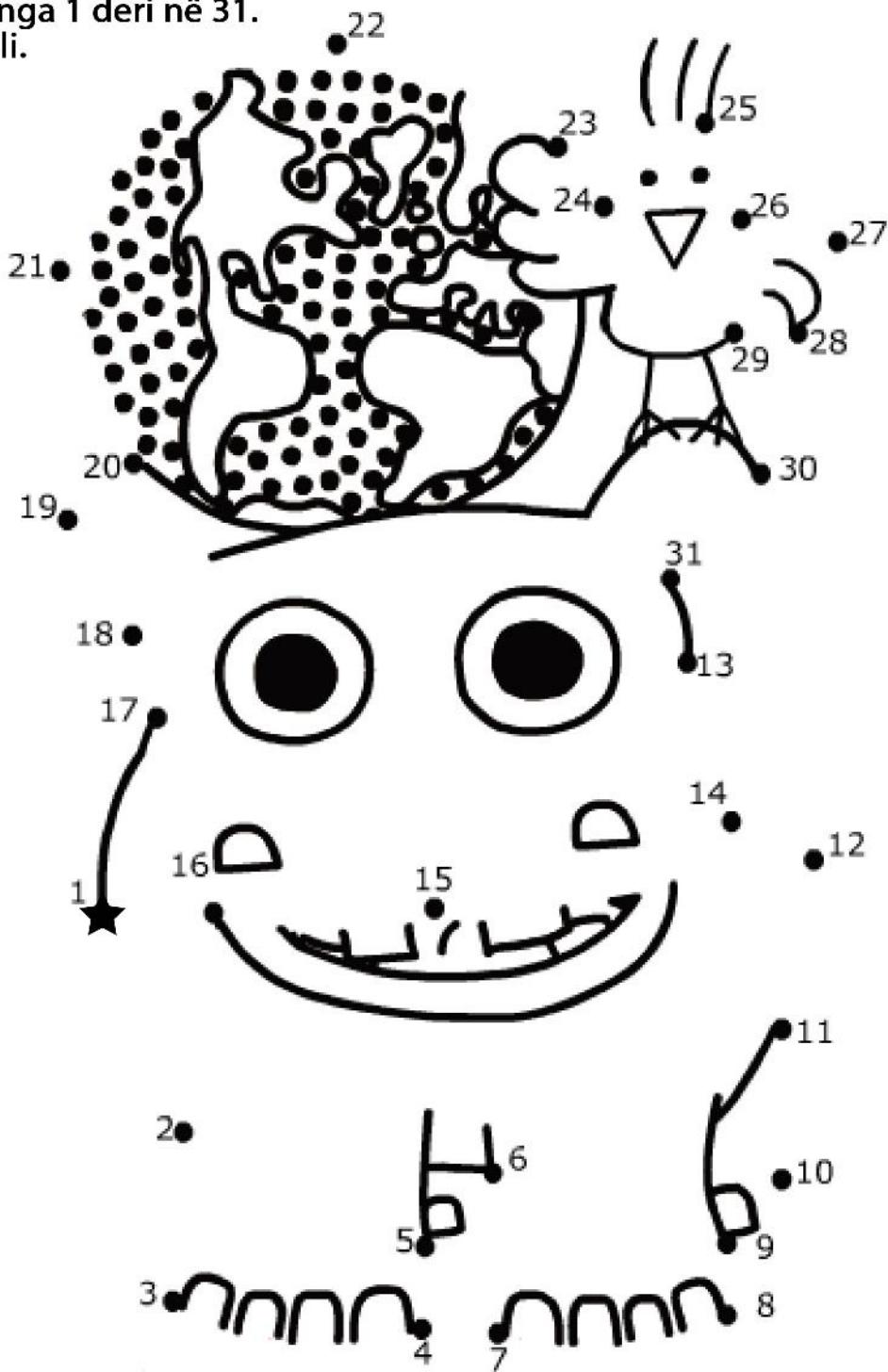
Na viziton i dhe luani lojëra që mund të shpëtojnë sipërfaqe xhungla - cooltheclimate.com

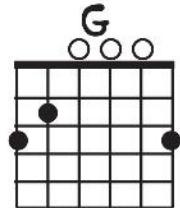
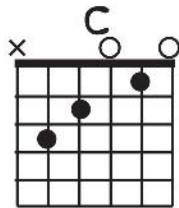
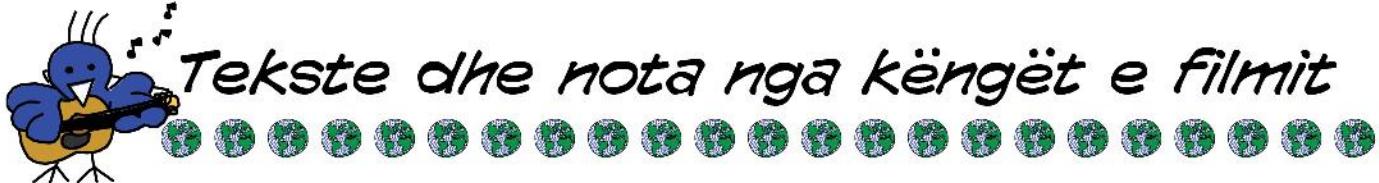
Çfarë thotë Sajmoni?

Lidhni pikat nga 1 deri në 31.

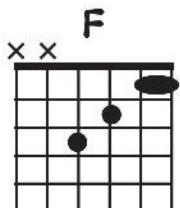
Filloni nga ylli.

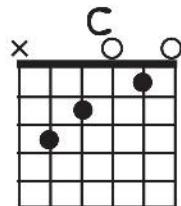
Ftohni _____ !

TOKA THOTË

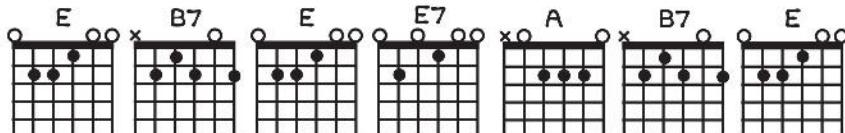

„FTOHNI

KLIMËN!"

(interpretimi muzikor)

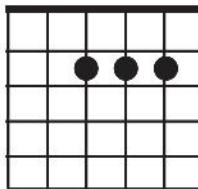

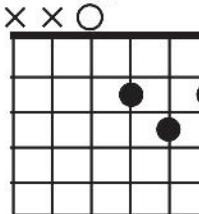
Tekste dhe nota

Bora e Kilimanxharos
Këndon: Pepo

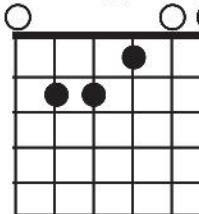
A

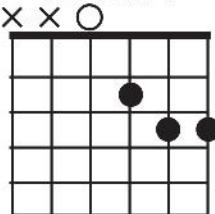
D

E

D sus4

A

Bora e Kilimanxharos

D A

Bora e Kilimanxharos

E A

Bora e Kilimanxharos

D A

E A

A do të jetë këtu nesër?

Unë gjithmonë kam qenë optimist,

D A
E A

Por sipas shkencëtarëve

D A

Deri në vitin 2030 ajo nuk do të ekzistojnë

E A

Një fakt i thjeshtë që nuk duhet ta harrojmë.

Ajo po shkrin

D A

Duke djegur lëndë djegëse fosile.

Njerëzit blejnë makina të mëdha duke thënë,

E A

„Mbushe deri në fund!“

A

Të gjithë këta ndotës

D A

Përfundojnë në atmosferë

E A

Toka po ngrohet

D A

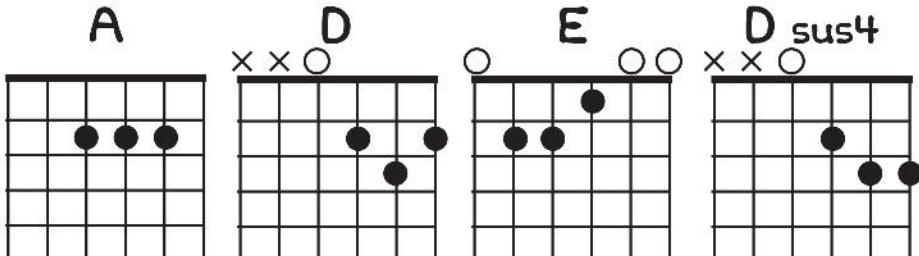
Dhe dëbora thjesht zhduket.

E A

Tekste dhe nota

Bora e Kilimanxharos (Vazhdim)

A D D sus4 D
Ngrohja po shkatërron tokën tonë

A D A
Stuhí tē fortá dhe bora që shkrin

D **D sus4** **D**
Të gjithë jemi të kërcënuar dhe numërojmë ditët

A **E** **A**
Prandaj thuaji jo ngrohjes globale

Hyrje A D A
E A D A
E A

D A

E A
Përzaiedhia e dubur janë energjetikë e rinovueshme

D A

E A
Edhe për shpëtimin e borës në Kilimanxharo

Tekste dhe nota

Sa e fortë është jashtëqitja
Këndon: Suzi

C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
F# min **E**
Jashtëqitja, jashtëqitja, jashtëqitja!

The image shows four guitar chord diagrams.
 - **C# min:** The first diagram shows a C major chord with a sharp sign above it. It has an 'x' at the top left and an open circle at the top right. The strings are labeled with 'x' at the 1st string, open circles at the 2nd and 3rd strings, and a black oval at the 4th string.
 - **A:** The second diagram shows an A major chord. It has an 'x' at the top left and an open circle at the top right. The strings are labeled with a black oval at the 1st string, solid dots at the 2nd and 3rd strings, and an open circle at the 4th string.
 - **F# min:** The third diagram shows an F# minor chord. It has an 'x' at the top left and an open circle at the top right. The strings are labeled with a black oval at the 1st string, solid dots at the 2nd and 3rd strings, and an open circle at the 4th string.
 - **E:** The fourth diagram shows an E major chord. It has an open circle at the top left and two solid dots at the top right. The strings are labeled with solid dots at the 1st and 2nd strings, and open circles at the 3rd and 4th strings.

Tekst me fjalë...

F# min
Biderivate,
Derivate të gjalla,
Ne mund të bëjmë energji
E
Nga jashtëqitja!

Tekst me fjalë...

Sepse ne duhet të bëjmë diçka në lidhje me të ...

C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
C# min **A**
Sa e fortë është jashtëqitja
E
Jashtëqitja, jashtëqitja, jashtëqitja!

Tekste dhe nota

Këngë për zinxhirin ushqimor
Këndon: Grupi i hipopotamëve

A

Unë të ha ty, ti më ha mua.

Rrethi i jetës në harmoni të plotë.

D

Zinxhir ushqimor!

Zinxhir ushqimor!

Zinxhir ushqimor!

A

Por tani këtu janë ndryshimet klimatike

Të cilat prishin zinxhirin ushqimor

Bota po bëhet më e ngrohtë!

Afrika, Arktiku dhe shumë vende të tjera:

D

Antarktika! (pinguini: ku fshihen karkalecat?)

America! (flutura: unë i pllenoj lulet!)

Australia! (koala: a mundet eukalipt?)

Tekste dhe nota

(Vazhdim)

A

Edhe në oqeanet ndiejmë nxehësinë!

Nëse vdes, shkëmbi koral, çfarë do të ha unë?

Ej, kjo vlen edhe për ne peshqit!

Prisni! Dhe ne njerëzit varemi nga ju!

D

Që të mos ketë dhimbje,

Është më mirë që të jemi njerëzor

A

Mbron, mbron, mbron zinxhirin ushqimor!

Tekst me fjalë...

Pra, nëse ngrohja globale rritet,

Ne do të binim të gjithë si domino?

Po, kështu që ndaloni, nëse doni të qëndroni gjallë!

D

Dhe nuk e besoj këtë! Pse?

A **E** **A**
Sepse minjtë do të mbijetojnë gjithmonë!

JUNË nuk e besoj KËTË

Pse?

Sepse minjtë do të mbijetojnë gjithmonë

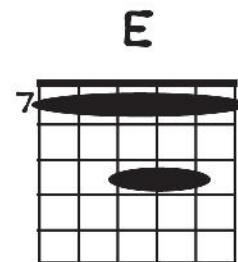
Tekste dhe nota

Ne do t'ju ndalojmë!
Këndon: Grupi i hipopotamëve

A D
Ne do t'ju ndalojmë! Vetëm shiko
D A
Pikat tuaja të karbonit janë e kaluar

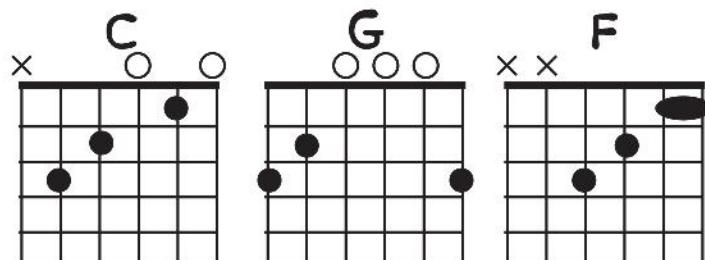
The diagram shows three guitar fretboards. The first fretboard has a dot at the 5th fret, labeled 'A'. The second has dots at the 5th and 7th frets, labeled 'D'. The third has dots at the 3rd and 5th frets, labeled 'G'.

E
Me gjurmën tuaj të karbonit
D A
Nuk keni frikë?
E
Me shokun tonë metan
D A
Ne jemi një sfidë e dyfishtë **G A**

Një nga një
Këndon: Grupi i hipopotamëve

C G F C
Një nga një, ton për ton
G
A mund ta ndalojmë karbonin?
F C
Një nga një !!

G C
Me llamba për kursimin e energjisë!
G C
Tetë llamba parandalojnë një ton ...
G C
... karboni në ajër çdo vit
F C
... kështu që tani ne vuajmë im 1!?

C G F C
Një nga një, ton për ton
G
Ne mund të ndalojmë karbonin dhe metanin! "
F C
Një nga një!

Tekste dhe nota

(Vazhdim)

C G F C

Një nga një, ton për ton

G

Ne mund të ndalojmë karbonin

F C

Një nga një

The image shows three guitar chord diagrams. The first diagram for 'C' has an 'x' at the top left and two open circles at the top right. The second diagram for 'G' has an 'x' at the top left and three open circles at the top right. The third diagram for 'F' has 'xx' at the top left and one solid black dot at the top right.

Teksti me fjalë ...

G C

Ule, ripërdor, riciklo

C

G C

Ne do të kursejmë shumë energji

C

G C

Nëse e blej me një yll energjie

F

Ai na ndihmon ...

Dhe na kursen para!

C

Tekst me fjalë...

C G F C

Një nga një, ton për ton

G

Ne mund të ndalojmë karbonin

F C

Një nga një

G C

Pse të mos blejmë automjet hibrid?

Apo elektrik!

G C

Kursejmë para, udhëtojmë më gjatë

G C

Unë udhëtoj me autobus...

F C

Udhëtoj me bicikletë dhe ajo nuk lëshon karbon!

Tekste dhe nota

(Vazhdim)

C G F C
Një nga një, ton për ton,
G F C
Për të mos harruar metanin

G
Kështu që sonte, s'ka mish ...
C
Vetëm sallatë!

G C
Të blemë atë që kultivohet në shtëpi
G C
Dhe pas darkës ne e zvogëlojmë metanin
F C
Me plehërat organike që kemi në shtëpi.

Tekst me fjalë...

C G F C
Një nga një, ton për ton,
G
Le të ulim metanin tonë
F C
Le të jetë argëtuese!

Teksti me fjalë...

C G
Tani mbaruam
F C
Por ka ende shumë për të bërë
G
Për të ndaluar ndryshime klimatike
F C
Ne kemi nevojë për ndihmën tuaj.

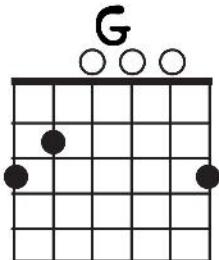
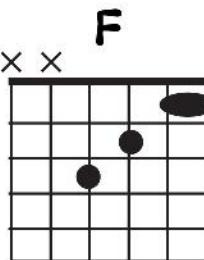
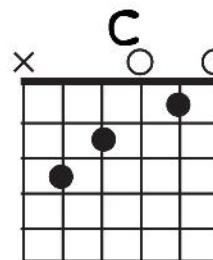
Tekste dhe nota

Është një xhungël e vërtetë!

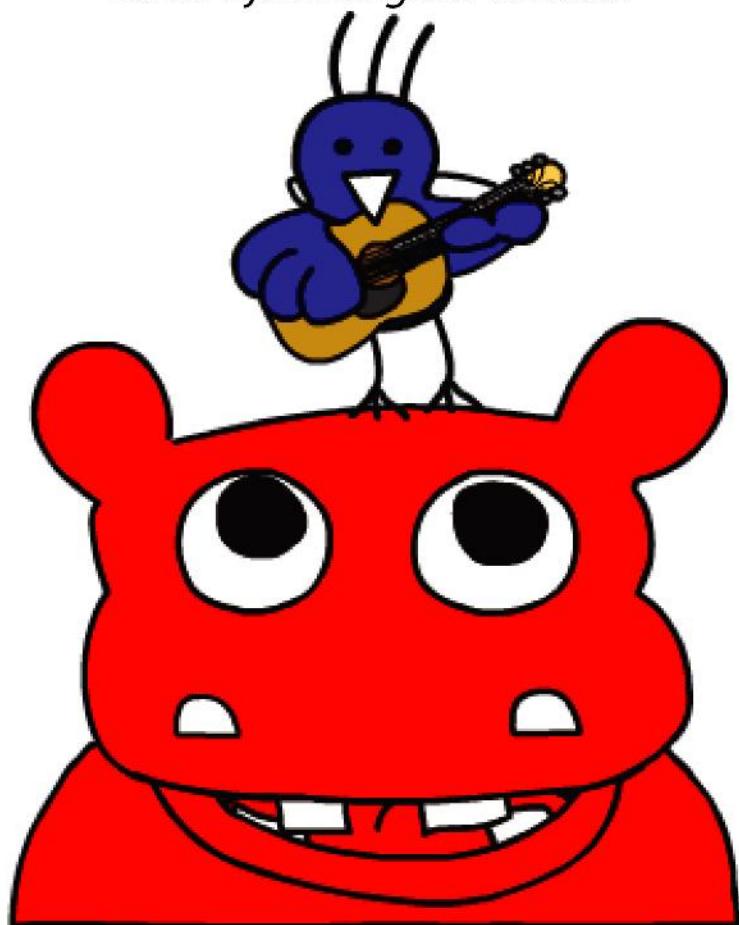
(videoja është në youtube,
hippoworks.com dhe cooltheclimate.com)

Këndon: Pepo

C F
Është një xhungël e vërtetë!

G C
Është një xhungël e vërtetë!

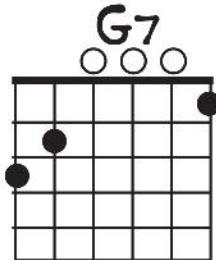
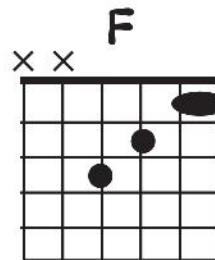
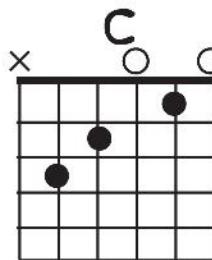
Tekste dhe nota

Në majë të planetit tonë
Këndo: Pepo dhe Suzi

(videoja është në youtube, hippoworks.com
dhe cooltheclimate.com)

C **F**
Në majë të planetit tonë

Më pare i mbuluar më bore
C
Tani është ulur një ari polar
G7
Dhe nuk ka ku të shkojë.
C

F
Në të njëjtën kohë, në Oqeanin Paqësor

Ndodhet shkëmbi i madh i koraleve
C
I cili po vdes ngadalë
G7
Ne peshqit jemi shumë të trishtuar.
C

Kjo quhet ngrohja globale,
F
C

Nuk ka më dyshim,
G7
Kjo po ndryshon klimën tonë
C
Dhe mund të na fshijë lehtësisht!
C

Oh, dioksidi i karbonit
F
C

që po ndot ajrin
G7
Bllokon nxehësinë e diellit
C
Por nuk duhet të dëshpërohem!

Tekste dhe nota

(Vazhdim)

F
E dini, ne mund ta ndalojmë këtë

C
Por a do të thotë kjo që të punojmë?

G7
Kjo është zgjidhja jonë e vetme,

C
Prandaj mos jini të pabindur!

F
Le të blejmë llamba që kursejnë energjinë!

C
Dhe të përdorim energjinë e gjelbër!

G7
A e dinit që me makinat hibride

C
Kurseni para?

F
Me këto gjëra të thjeshta

C
Ne do të ulim sasinë e karbonit

G7
Llogaritni gjurmën tuaj të karbonit!

C
Dhe uleni atë në zero!

F
Tani, merrni masa!

C
Dhe bashkohuni me të tjerët!

G7
U thoni të gjithë miqve tuaj

C
Në i duhem i planetit tonë!

Fjá�ökryqi i Sajmonit

Across

1. a type of animal or species that may soon become extinct

5. a forest in a tropical region of the world where it rains a lot

7. a fuel made from organic or living matter, such as corn or poop

10. Simon's feathery sidekick

11. the change of the planet's weather patterns over time

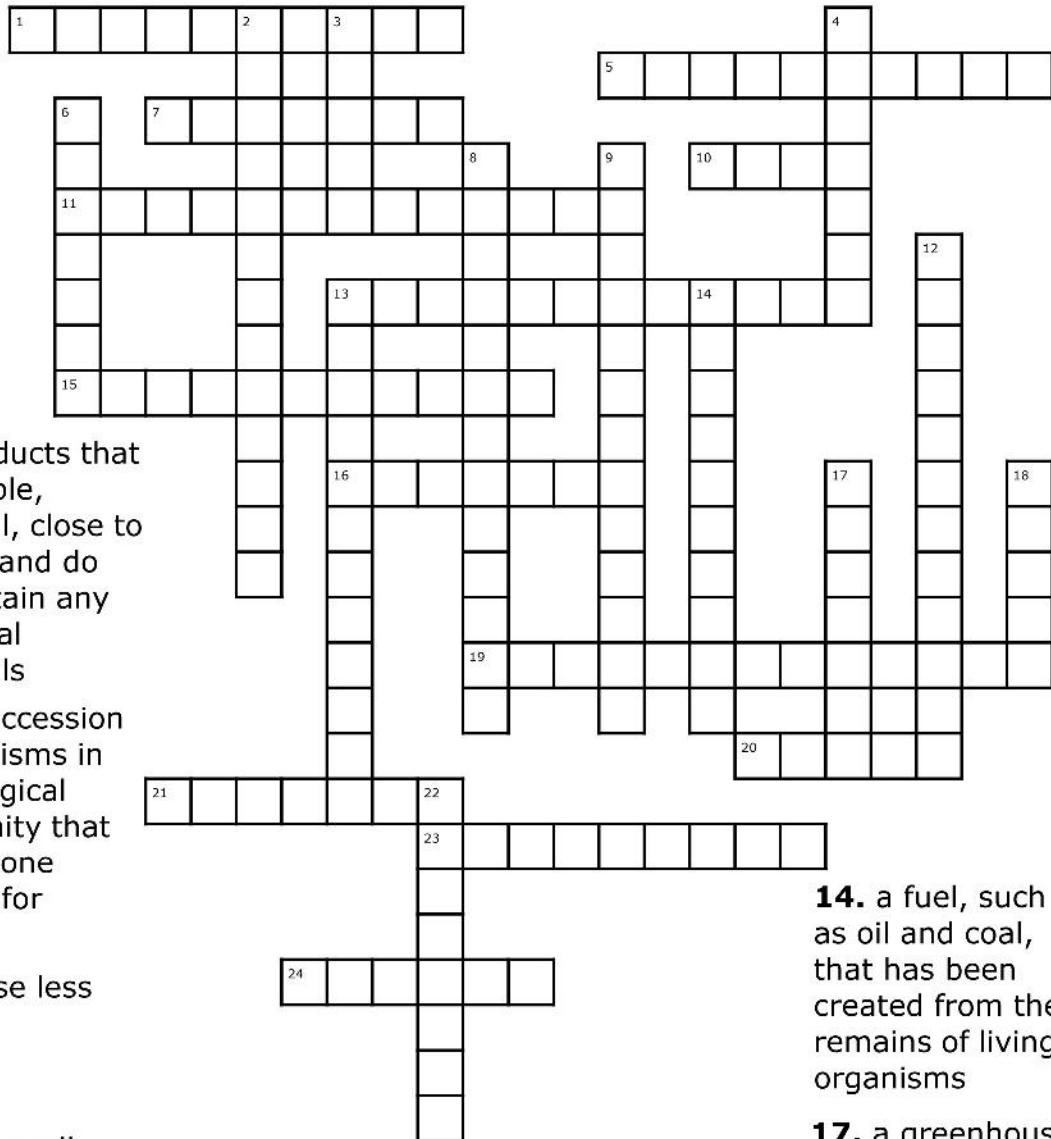
13. the balancing out of the carbon dioxide released into the air

15. the social and cultural forces that shape the life of a person or a population

16. what a species or animal is called when it has died out or is dying out

19. the process of removing the trees from an area of land

20. another word used to describe something that is environmentally friendly; it is also a color

Down

2. the overall increase in temperature of the earth

3. to use again

4. fertilizer made from left-over vegetables, fruits, and other plants

6. to convert waste to something reusable

8. a greenhouse gas that is given off when fossil fuels are burned

9. the act of putting new trees into a place where the original trees have been cut down

12. the process of working to protect something valuable so it is not damaged or destroyed

13. the careful use of natural resources in order to prevent their decrease

14. a fuel, such as oil and coal, that has been created from the remains of living organisms

17. a greenhouse gas given off when animals poop, fart, and burp

18. the large, red, friendly creature that informs us about saving our planet

22. compact fluorescent light bulbs, which save energy

Tetë mënyrat e Pepos

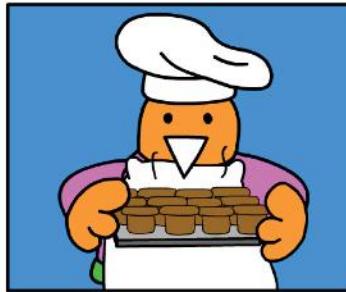

Biofuel	Compost	Extinct	Methane	Recycle
Carbon Dioxide	Conservation	Food Chain	Organic	Reduce
Carbon Offset	Deforestation	Fossil Fuel	Peep	Reforestation
LED Bulbs	Endangered	Global Warming	Preservation	Reuse
Climate Change	Environment	Green	Rainforest	Simon

Këto janë
kap-kekët nga filmi!

Kap-kek organik me mollë dhe banane - receta e Suzit

Rekomandohet
mbikëqyrja prindërore!
Të dashur familje, mos e bëni
këtë pa mbikëqyrjen prindërore.

Më të dashurit e mi, këto janë përbërësit për të bërë
kap-kekë shumë të shijshme dhe të përkryer natyralë:

Dashuria (është gjithmonë përbërësi i parë!)

6 banane organike shumë të pjekura

1 mollë organike sipas dëshirës, të qëruar dhe të
prerë në kubikë të vegjell

2 gota miell integral

6 lugë kafeje vaj kokosi organik ose vaj ulliri

$\frac{3}{4}$ filxhan shurup panje organike

1 lugë kafeje ekstrakt vanilje

$\frac{1}{2}$ lugë kafeje kanellë

$\frac{1}{2}$ lugë kafeje aditiv

$\frac{3}{4}$ lugë kafeje kripë

Lëreni së pari furrën të ngrohet në 400 gradë.

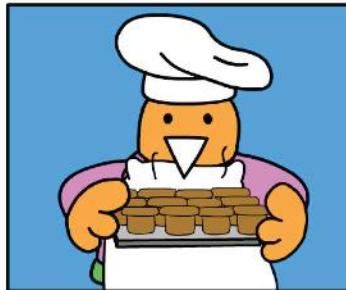
Vendosni të katër bananet në një letër për pjekje dhe
piqni për rreth 20 minuta (ato do të marrin një
ngjyrë shumë të errët). Higni bananet nga furra dhe
lërini të ftohen pak (ose, për të përshtypetuar
procedurën, qërojini dhe vendosini në një enë të cilën
do ta vendosni në frigorifer). Ulni temperaturën e
furrës në 350 gradë.

Kap-kek organik me mollë dhe banane - receta e Suzit

(Vazhdim)

**Rekomandohet
mbikëqyrja prindërore!**
Të dashur fëmije, mos e bëni
këtë pa mbikëqyrjen prindërore.

Vendosni gotat e letrës në formën për mafina. Hidhni miellin për
ëmbëlsira, sodën e bukës, aditivin dhe kripën në një tas të madh. Merrni
mikserin standard, shtypni butonin për shpejtësi mesatare dhe përzieni
së bashku vajin dhe shurupin e panjës. Nëse nuk e keni shtuar ende
dashurinë, filloni menjëherë! Pastaj shtonni vaniljen, pastaj bananet
e ftohura të pjetura dhe përzieni të gjitha së bashku.

Vazhdoni përzjerjen me ngadalë derisa të krijohet një masë
brumi homogjene.

Ndani brumin në mënyrë të barabartë në gotat prej letrës.
Piqeni për rreth 20 minuta ose deri sa të jetë gati, më pas lërinin të
ftohen. Nga kjo masë bëhen 16 - 18 kap-keke.

*E shijshme, apo jo?
Shijoini me dashuri nga unë!*

Suzi

40

Hapat për ftohjen e klimës

Mund të duket si një detyrë e pamundur për të gjithë në botë të bëjnë diçka për të ftohur klimën - por është akoma shumë e rëndësishme të bëhet një gjë e tillë. Shkenca thotë se tashmë ka shumë dioksid karboni në atmosferë, që do të thotë se duhet të veprojë shumë më tepër sesa thjesht kompensimi i gjurmës sonë të karbonit. Për të zëvendësuar kohën e humbur, ne duhet të zvogëlojmë në mënyrë aktive karbonin tonë sa të mundemi, të neutralizojmë pjesën tjetër dhe pastaj të bëjmë çmos. Duke bërë gjithçka që mundemi, mund të japim një shembull që të tjerët të bëjnë të njëjtën gjë.

1

Ule përdorimin
dhe

ULE:

Ule përdorimin dhe e mbeturinat. Për shembull, kur shkoni në tualet, sa letër higjienike duhet të përdorni?

Mos blini artikuj me paketim të panevojshëm të madh: kjo do t'i shpëtojë pemët!

Ulni energjinë dhe konsumin e ujit. Fikni dritat dhe pajisjet elektronike kur nuk janë në përdorim.

Nëse diçka prishet, së pari shihni nëse mund të riparohet në vend që të hidhet menjëherë.

RIPERDORE:

Paketoje ushqimin tënd një kuti të ripërdorshme, në mënyrë që të mos krijoni mbeturina!

Bëni shprehi që të përdorni të njëjtat çanta për më shumëblerje.

Përdorini ato disa herë - me një qese letre mund të mbështillni një libër dhe pastaj ta ngjyrosni.

Ndani revista, libra dhe gazeta - kjo do të zvogëlojë numrin e pemëve që priten. Ju madje mund të përdorni gazetat e vjetra si paketim!

2

RIPERDORE:

3

RICIKLO:

RICIKLO:

Në shtëpi dhe në shkollë është mirë të keni kosha të riciklimit të plastikës, kartonit, qelqit, aluminit dhe letrës. Riciklimi zvogëlon mbeturinat, kurson energji dhe zvogëlon gjurmën tuaj të karbonit!

Përdorni produkte të prodhuara nga materiale ricikluese dhe blini bateri të rimbushme.

Ricikloni rroba ose lodrat e vjetra duke i dhuruar një të afërtmi, ose motre, vëllai ose ndonjë organizate bamirësie.

41

Hapat për ftohjen e klimës

PËRDORNI MË PAK UJË:

Kërkojuni prindërve të instalojnë dushe dhe tualete që harxhojnë më pak ujë.

Bëni një dush të shpejtë (pesë minuta) në vend që të mbushni vaskën për të përdorur më pak ujë.

Lani vetëm sasi të mëdha veshjesh dhe enësh dhe përdorni ujë të ftohtë ose të ngrohtë në vend të ujit të nxeh të.

Kërkojuni prindërve tuaj të blejnë një makinë larëse enësh me yll energjetik – ajo përdor deri në 100 litra më pak ujë se makinat e tjera.

4

5

KURSENI ENERGJI ELEKTRIKE:

Kërkojuni prindërve të blejnë edhe pajisje të tjera elektroshtëpiake me efikasitet energjetik (ato kursejnë shumë energji, para dhe zvogëlojnë deri në gjashtë tonë karboni në një familje).

Pyesni prindërit tuaj nëse shtëpia juaj është e izoluar mirë.

Mbani dritat vetëm kur është e nevojshme dhe shkyçni pajisjet elektrike duke i hequr ato nga priza, kur nuk i përdorni më. Ato që janë në prizë edhe më tej vazhdojnë të harxhojnë energji elektrike!

Në kohën e verës mos përdorni shumë kondicionerin.

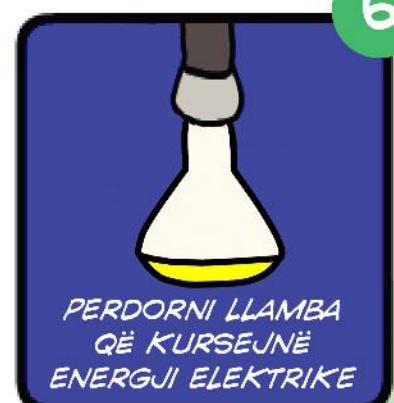
Në kohën e dimrit më parë vishni një triko dhe më pas ndizni ngrohjen. Kjo ju kursen para dhe zvoglon gjurmën tuaj të karbonit!

PERDORNI LLAMBA QË KURSEJNË ENERGJI ELEKTRIKE:

Blini llamba fluoreshente kompakte (CFL) ose dioda (LED) që lëshojnë dritë në vend të llambave të zakonshme. Siç thotë edhe merimanga në strip: "Tetë llamba parandalojnë një ton të tërë!"

Përdorni llamba LED të Vtitit të Ri në vend të llambave të zakonshme: ato harxhojnë 95% më pak energji!

6

42

Hapat për ftohjen e klimës

7

THANI RROBAT NË DIELL:

Vendosni rrobot në tharëse ose në tela jashtë. Rrobot do të mbajnë aromë të freskët - e gjithë kjo është falas dhe nuk lëshon karbon!

Nëse familja juaj i than rrobot jashtë, kjo mund të zvogëlojë gjurmën tuaj të karbonit (në ton)!

8

UDHËTONI ME MENÇURI:

Ecni, përdorni bicikletë, përdorni autobusin ose udhëtoni më shumë njerëz në të njëjtën makinë, me miqtë tuaj.

Nëse familja juaj po blen një makinë të re, mendoni për një automjet elektrik ose hibrid me një përqindje të lartë MPG (kilometra për litër)

Mos harroni se transporti publik dhe udhëtimi i disa personave në të njëjtën makinë zvogëlon gjurmën tuaj të karbonit në krahasim me atë nëse nëse automjet udhëtoni vetëm!

9

HANI MË PAK MISH

Hani një burger vegjetarian ndoshta një herë në javë pa mish (në www.cooltheclimate.com ka më shumë informacion mbi lëvizjen Meatless Monday - të hënën pa mish).

Rritja e bagëtive do shumë energji dhe burime natyrore. Prandaj konsumimi më pak i mishit ndihmon në zvogëlimin e emetimeve tona të karbonit dhe metanit.

Shihni se sa krijues dhe i shijshtëmund të jetë një ushqim duke u gatuar vetëm me perime dhe pa mish.

43

Hapat për ftohjen e klimës

BLINI PRODUKTET ME ORIGJINË VENDORE:

Blini produkte shtëpiake, siç është ushqimi në tregjet e gjelbërta. Ose blini produkte në supermarketin tuaj që janë rritur ose prodhuar më afër vendit ku jetoni.

Kur blini ushqim me origjinë lokale, do të thotë se ky ushqim ka kaluar një rrugë më të shkurtër deri në tryezën tuaj, që do të thotë gjithashtu një gjurmë më të vogël të karbonit!

10

Blini produkte të prodhara në shtëpi

për një gjurmë më të vogël karboni!

DEKOMPOZIM

DEKOMPOZIM:

Bëni ose blini një kosh plehrash për mbeturinat e ushqimit në shtëpi ose në shkollë.

Krimbat më shpejt e dekompozojnë ushqimin.

Mund të dekompozohet gjithçka që kalbëzohet - nga lëvozhgat e vezëve e deri tek mbetjet e karrotës!

KULTIVONI KULTURA NË KOPSHTIN TUAJ:

Në mënyrë që të hani sa më shumë ushqim të prodhuar në shtëpi, është ide e mirë që të kemi një kopsht me perimet, frutat, bimët dhe lulet tuaja të preferuara.

11

Kultivoni kultura
në kopshtin tuaj!

44

Hapat për ftohjen e klimës

13

MBILLNI NJË PEMË: gjithmonë e ndimon planetin!

Mbillni një pemë me familjen ose klasën tuaj. Është interesante dhe argëtuese dhe vetë pema do të kompensojë pothuajse një ton karboni në jetën e saj.

Pemët gjithashtu krijojnë hije dhe e freskojnë vendin pranë shtëpisë ose shkollës tuaj gjatë verës.

Mund të dekompozojmë edhe gjethet që bien nga pema.

Nëse nuk mund të mbillni një pemë, blerja e neutralizuesve të karbonit mund të ndihmojë në mbjelljen e pemëve në vende të tilla si pyjet e shiut!

NEUTRALIZIMI I KARBONIT:

ORGANIZONI SHITJE TË PRODUKTEVE TË FURRËS - "FTOHNI KLIMËN"

Ju mund të organizoni shitje të produkeve të furrës ose pastiçerisë ose të bëni një stendë për të shitur limonadë - këto janë vetëm dy nga mënyrat shumë interesante për të bërë neutralizimin e karbonit dhe për të ndihmuar në ftohjen e klimës. A mund të jepni shembuj të tjera?

Piqni të njëjtat kap-kekë që Suzi i përgatiti për miqtë e saj në këtë strip (në faqet e mëparshme është receta e Suzit).

Blini neutralizues të karbonit me paratë që keni siguruar nga shitjet për të ndihmuar në uljen e gjurmës suaj të karbonit, duke ndihmuar në ftohjen e klimës.

14

15

www.cooltheclimate.com
për të llogaritur
gjurmën tuaj të
karbonit dhe të luani
disa nga lojërat që mund
të mbrojnë vërtet
sipërfaqet
e xhunglës!

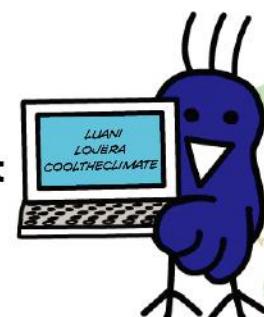
NA VIZITONI WWW.COOLTHECLIMATE.COM

Vizitonи këtë faqe në internet për të llogaritur gjurmën tuaj të karbonit dhe për të mësuar më shumë.

Këtu mund të ndani lajme dhe foto nga aktivitetet tuaja dhe të luani lojëra në të cilat do të fitoni pikë që vërtet mund të mbrojnë sipërfaqet e xhunglës!

Ne gjithashtu e neutralizojmë energjinë e faqes sonë të internetit me 300% sepse duhet të ftohim klimën!

**Dhe mos harroni – aktivitetet
tona të vogla mund të bëjnë
një ndryshim të madh!**

45

MOS INJORO REAGO

për ambient më të mirë jetësor

Botues: Instituti për Studime të Komunikimit

Redaktim i tekstit në gjuhën shqipe: Frosina Pandurska-Dramikjanin

Përktheu: Marsida Petrofski

Dizajni grafik: Dejan Joveski

Viti: 2019

E botuar për herë të parë nga: Hippo Works

Институт за
коммуникациски
студии

për ambient më të mirë jetësor

Ky libër është përpiluar në kuadër të fushatës me interes publik për mjedis më të mirë jetësor „Mos injoro! Reago!“ i Institutit për Studime të Komunikimit

www.iks.edu.mk

www.reagiraj.mk

Funded by
UK Government

Ky libër është përpiluar në kuadër të projektit "Mbështetje për qeverisje të mirë nëpërmjet pjesëmarrjes civile për transparençë më të madhe dhe llogaridhënie të institucioneve në Maqedoni" financuar nga Qeveria e Mbretërisë së Bashkuar, me mbështetjen e Ambasadës së Britanisë, Shkup. Mendimet dhe qëndrimet në këtë përbajtje nuk i reflektojnë çdo herë mendimet dhe qëndrimet e Qeverisë Britanike.